

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 14ης Ιουλίου 1994 *

Στην υπόθεση T-66/92,

Herlitz AG, εταιρία γερμανικού δικαίου με έδρα το Βερολίνο, εκπροσωπούμενη από τον Kay Jacobsen και, κατά την προφορική διαδικασία, τον Ulrich Quack, δικηγόρους Βερολίνου, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον δικηγόρο Marc Loesch, 11, rue Goethe,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης αρχικά από τον Bernd Langeheine, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, και, στη συνέχεια, από τον Berend Jan Drijber, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενο από τον H. J. Freund, δικηγόρο Φρανκφούρτης επί του Μάιν, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Γεώργιο Κρεμλή, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της αποφάσεως 92/426/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 15ης Ιουλίου 1992, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/32. 725 — Viho/Parker Pen, ΕΕ L 233, σ. 27),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους R. Schintgen, Πρόεδρο, R. García-Valdecasas, H. Kirschner, B. Vesterdorf και C. W. Bellamy, δικαστές,

γραμματέας: H. Jung

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 3ης Μαΐου 1994,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

- ¹ Η Herlitz AG (στο εξής: Herlitz), εταιρία γερμανικού δικαίου, κατασκευάζει μεγάλη ποικιλία ειδών γραφείου και συναφών προϊόντων και διανέμει επίσης προϊόντα άλλων κατασκευαστών, μεταξύ των οποίων και προϊόντα της Parker Pen Ltd.

- 2 Η Parker Pen Ltd (στο εξής: Parker), εταιρία αγγλικού δικαίου, κατασκευάζει μεγάλη ποικιλία στυλογράφων και άλλων ομοειδών αντικειμένων, τα οποία πωλεί σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, όπου αντιπροσωπεύεται είτε από θυγατρικές εταιρίες είτε από ανεξάρτητους διανομείς.

- 3 Η Viho Europe BV (στο εξής: Viho), εταιρία ολλανδικού δικαίου, εισάγει και εξάγει, ιδίως στα κράτη μέλη, είδη γραφείου και φωτοαντιγραφικό υλικό.

- 4 Το 1986, η Parker και η Herlitz συνήψαν σύμβαση διανομής, η οποία υπογράφηκε στις 29 Ιουλίου από την Parker και στις 18 Αυγούστου από τη Herlitz. Το σημείο 7 της συμβάσεως είχε ως εξής: «7. Herlitz wird Parker-Artikel ausschließlich in der Bundesrepublik Deutschland vertreiben. Jeglicher Vertrieb über die Landesgrenzen hinaus ist Herlitz untersagt bzw. nur mit schriftlicher Erlaubnis durch Parker gestattet.» («Η Herlitz θα διανέμει τα προϊόντα Parker αποκλειστικά εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Δεν επιτρέπεται να πωλεί προϊόντα Parker πέραν των εθνικών συνόρων παρά μόνον κατόπιν γραπτής αδειάς της Parker.»)

- 5 Στις 19 Μαΐου 1988, η Viho υπέβαλε, δυνάμει του κανονισμού αριθ. 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25, στο εξής: κανονισμός αριθ. 17), καταγγελία κατά της Parker, με την οποία προσήψε στην τελευταία ότι απαγόρευε στους διανομείς της να εξάγουν τα προϊόντα της, ότι είχε καταστήσει την κοινή αγορά σε εθνικές αγορές των κρατών μελών και ότι διατηρούσε στις εθνικές αγορές τεχνητά υψηλές τιμές για τα προϊόντα της.

- 6 Στις 20 Απριλίου 1989, η Viho ζήτησε από την Herlitz GmbH & Co KG, γερμανική θυγατρική εταιρία ελεγχόμενη κατά 100 % από τη Herlitz, να της παραδώσει προϊόντα Parker. Η Herlitz GmbH, με τηλεαντίγραφο της 24ης Απριλίου 1989, απάντησε τα εξής: «Με λύπη μας σας πληροφορούμε ότι δεν έχουμε την άδεια να εξάγουμε τα ανωτέρω προϊόντα. Λυπούμαστε που δεν μπορούμε να ικανοποιήσουμε το αίτημά σας.»

- 7 Η Viho απάντησε αυθιμερόν στον διευθυντή εξαγωγών της Herlitz ως εξής: «Αν αντιλαμβανόμαστε σωστά το τηλεαντίγραφό σας, η Herlitz GmbH δεν είναι εξουσιοδοτημένη από τους παραγωγούς, διανομείς προϊόντων εκτός των προϊόντων Herlitz, να εξάγει τα προϊόντα αυτά προς οποιαδήποτε άλλη χώρα, όχι διότι η Herlitz δεν επιθυμεί να πραγματοποιήσει εξαγωγές αλλά απλώς και μόνο λόγω του ότι η Herlitz έχει δεσμευθεί έναντι άλλων με τους περιορισμούς αυτούς. Αν τα ανωτέρω αληθεύουν, παρακαλούμε να μας το επιβεβαιώσετε το συντομότερο δυνατόν με τηλετύπημα ή τηλεαντίγραφο. Αν τα ανωτέρω δεν είναι ακριβή, παρακαλούμε να μας δώσετε περαιτέρω εξηγήσεις.»
- 8 Με τηλεαντίγραφο της 25ης Απριλίου 1989, ο διευθυντής εξαγωγών της Herlitz απάντησε στη Viho τα εξής: «Η Herlitz παράγει η ίδια το 80 % περίπου των προϊόντων που πωλεί. Από το 20 % των προϊόντων που κατασκευάζονται από άλλες επιχειρήσεις, ορισμένα προϊόντα μπορούμε να τα πωλούμε στο εξωτερικό, όχι όμως και αυτά που ζητήσατε. Οι περισσότεροι ευρωπαϊοί προμηθευτές προϊόντων μάρκας κύρους έχουν συνάψει συμφωνίες αποκλειστικής πωλήσεως σε κάθε χώρα και, κατά συνέπεια, απαγορεύουν την εξαγωγή των συγκεκριμένων προϊόντων προς χώρες εντός των οποίων έχουν ήδη συνάψει συμφωνία. Δεν είναι ότι δεν επιθυμούμε να σας παραδώσουμε τα εν λόγω προϊόντα, αλλά έχουμε δεσμευθεί με σύμβαση. Ελπίζουμε στην κατανόησή σας.»
- 9 Επ' ευκαιρία ελέγχου που πραγματοποιήθηκε στις 19 και 20 Σεπτεμβρίου 1989 στην εταιρία Herlitz, οι υπάλληλοι της Επιτροπής ανακάλυψαν το κείμενο της συμφωνίας διανομής που συνάφθηκε το 1986.
- 10 Στις 28 Σεπτεμβρίου 1989, η Parker πληροφόρησε τη Herlitz ότι το σημείο 7 της εν λόγω συμφωνίας κατηργείται και, στις 18 Δεκεμβρίου 1989, η Parker απέστειλε στη Herlitz τροποποιημένο σχέδιο της συμβάσεως συνεργασίας τους, εξηγώντας ότι επιβάλλονταν ορισμένες τροποποιήσεις για νομικούς λόγους.

- 11 Στις 12 Φεβρουαρίου 1991, η Επιτροπή απηύθυνε στη Herlitz ανακοίνωση αιτιάσεων.
- 12 Στις 22 Μαΐου 1991, η Viho υπέβαλε κατά της Parker νέα καταγγελία, η οποία πρωτοκολλήθηκε στην Επιτροπή στις 29 Μαΐου 1991 και με την οποία υποστήριξε ότι η πολιτική διανομής που εφάρμοζε η Parker, υποχρεώνοντας τις θυγατρικές της εταιρίες να διανέμουν τα προϊόντα Parker μόνο στα εδάφη για τα οποία ήταν εξουσιοδοτημένες, συνιστούσε παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Με απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 1992, η Επιτροπή απέρριψε την καταγγελία αυτή.
- 13 Κατόπιν των παρατηρήσεων που διατύπωσε η Herlitz στις 3 Απριλίου 1991 απαντώντας στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες, στις 4 Ιουνίου 1991, ακρόαση, σχετικά με την οποία η Herlitz διατύπωσε τη θέση της και στις 13 Ιουνίου 1991.
- 14 Στις 15 Ιουλίου 1992, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 92/426/ΕΟΚ, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/32. 725 — Viho/Parker Pen, ΕΕ L 233, σ. 27), το διατακτικό της οποίας έχει ως εξής:

«Άρθρο 1

Η Parker Pen Ltd και η Herlitz AG έχουν παραβεί το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΟΚ, δεδομένου ότι περιέλαβαν ρήτρα απαγόρευσης των εξαγωγών σε συμφωνία που έχουν συνάψει μεταξύ τους.

Άρθρο 2

Στις επιχειρήσεις που αναφέρονται κατωτέρω επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα:

— στην Parker Pen Ltd πρόστιμο ύψους 700 000 (επτακόσιες χιλιάδες) ECU,

— στην Herlitz AG πρόστιμο ύψους 40 000 (σαράντα χιλιάδες) ECU.

(παραλειπόμενα)

Άρθρο 3

Η Parker δεν λαμβάνει κανένα μέτρο που έχει το ίδιο αντικείμενο ή το ίδιο αποτέλεσμα με τη διαπιστωθείσα παράβαση της Συνθήκης.»

- 15 Υπ' αυτές ακριβώς τις συνθήκες, η Herlitz, με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 16 Σεπτεμβρίου 1992, άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.
- 16 Το Πρωτοδικείο (πρώτο τμήμα), κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων.

- 17 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 3ης Μαΐου 1994.

Αιτήματα

- 18 Η προσφεύγουσα Herlitz ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την απόφαση της Επιτροπής της 15ης Ιουλίου 1992 στην υπόθεση IV/32. 725 (Viho/Parker Pen), καθόσον η απόφαση αυτή αφορά την προσφεύγουσα.

- 19 Η καθής ζητεί από το Πρωτοδικείο:

1) να απορρίψει την προσφυγή·

2) να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

- 20 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο εκπρόσωπος της προσφεύγουσας ζήτησε να καταδικαστεί η καθής στα δικαστικά έξοδα. Η καθής ζήτησε την απόρριψη του αιτήματος αυτού.

Επί της ουσίας

- 21 Προς στήριξη της προσφυγής της, η Herlitz προβάλλει δύο λόγους ακυρώσεως. Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως συνίσταται στην παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως συνίσταται στην παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού αριθ. 17.

Επί του λόγου ακυρώσεως που συνίσταται στην παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης

- 22 Ο λόγος ακυρώσεως που συνίσταται στην παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, χωρίζεται σε δύο σκέλη. Πρώτον, η προσφεύγουσα, επικαλούμενη τον ειδικό προορισμό που επιφυλάσσει στα προϊόντα Parker, αμφισβητεί ότι η επίδικη συμφωνία θίγει τον ανταγωνισμό. Δεύτερον, ισχυρίζεται ότι ουδέποτε εφάρμοσε στην πράξη την προβλεπόμενη από τη συμφωνία απαγόρευση.

Όσον αφορά τον βλαπτικό του ανταγωνισμού χαρακτήρα της συμφωνίας

— Συνοπτική έκθεση των κυρίων επιχειρημάτων των διαδίκων

- 23 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, όταν αγοράζει προϊόντα Parker, δεν ενεργεί ως χονδρέμπορος υπό την κλασική έννοια του όρου. Εξηγεί ότι περιορίζεται να εφοδιάζει τα δικά της καταστήματα λιανικής πωλήσεως, τα οποία εκμεταλλεύεται υπό την εμπορική επωνυμία Mc Paper, καθώς και τους χώρους πωλήσεως που τίθενται στη διάθεσή της από τα πολυκαταστήματα, τα καταστήματα αυτοεξυπηρετήσεως και τα λοιπά εμπορικά κέντρα με μια πλήρη σειρά ειδών γραφείου η οποία καλύπτει όλες τις δυνατές ανάγκες στο επίπεδο του τελικού καταναλωτή. Συνεπώς, μόνο για να συμπληρώσει τη σειρά των δικών της προϊόντων αγοράζει από άλλους κατασκευαστές τα προϊόντα που της λείπουν, όπως είναι τα προϊόντα Parker. Η προσφεύγουσα επιμένει στο ότι ουδέποτε είχε

την πρόθεση να εμπορευθεί τα είδη αυτά. Τονίζει ότι δεν πραγματοποιεί απλώς παραδόσεις προς τις επιχειρήσεις που εφοδιάζει με εμπορεύματα προοριζόμενα να πωληθούν σε καταστήματα αυτοεξυπηρετήσεως, αλλά ότι τους παρέχει ένα σύνολο υπηρεσιών, καθόσον διευθετεί και διακοσμεί η ίδια τους χώρους πωλήσεως που τίθενται στη διάθεσή της για τα είδη γραφείου (κατά το λεγόμενο σύστημα «shop within the shop»). Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι, καθώς ορισμένα από τα εν λόγω πολυκαταστήματα ή μεγάλα καταστήματα αυτοεξυπηρετήσεως έχουν ανοίξει υποκαταστήματα σε γειτονικές χώρες, τα «ακολούθησε» και ανέλαβε την εκμετάλλευση, κατά το ίδιο πρότυπο το οποίο εφαρμόζει στη Γερμανία, των χώρων πωλήσεως που τέθηκαν στη διάθεσή της. Στα πλαίσια αυτά εξήγαγε, προς τις χώρες αυτές, προϊόντα Parker καθώς και προϊόντα άλλων «φιλοξενουμένων» κατασκευαστών. Η προσφεύγουσα προσφέρεται να προσκομίσει στοιχεία τα οποία μαρτυρούν τη φύση και την έκταση της εμπορικής δραστηριότητάς της.

- 24 Από τα ανωτέρω προκύπτει, κατά την προσφεύγουσα, ότι η ρήτρα που απαγορεύει τις εξαγωγές προϊόντων Parker δεν παρουσίαζε κανένα ενδιαφέρον για την ίδια. Συγκεκριμένα, ισχυρίζεται ότι δεν είχε κανένα συμφέρον να παρεμποδίσει, μέσω μιας τέτοιας ρήτρας, τις παράλληλες εισαγωγές, καθόσον αγόραζε τα προϊόντα Parker με αποκλειστικό σκοπό τη συμπλήρωση της ποικιλίας ειδών γραφείου για τις ανάγκες της δικής της δραστηριότητας.
- 25 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο εκπρόσωπος της προσφεύγουσας πρόσθεσε ότι, ακόμα και αν υποθεθεί ότι η απαγόρευση των εξαγωγών, η οποία περιλαμβανόταν στη συμφωνία που συνήφθη μεταξύ της Parker και της Herlitz, εμπόδιζε την τελευταία να περιλάβει τα προϊόντα Parker στο φάσμα των ειδών γραφείου που προτείνει στους πελάτες της, η επίδικη ρήτρα, εν πάση περιπτώσει, δεν παρήγαγε αποτελέσματα στην πράξη, δεδομένου ότι τα προϊόντα που εμπορεύεται η Herlitz απευθύνονται αποκλειστικά σε γερμανόφωνη πελατεία. Εξάλλου, η προσφεύγουσα πραγματοποίησε παραδόσεις προϊόντων Parker εντός της Αυστρίας και της Ελβετίας. Απαντώντας σε ερώτηση του Πρωτοδικείου, ο εκπρόσωπος της προσφεύγουσας επιβεβαίωσε ότι η Herlitz πραγματοποίησε τέτοιες εξαγωγές και προς τη Γαλλία, μόνον όμως υπό μορφή πωλήσεων όλου του φάσματος των ειδών που εμπορεύεται.
- 26 Η Επιτροπή παρατηρεί, καταρχάς, ότι η Herlitz δεν αμφισβητεί το ότι συνήψε εγγράφως με την Parker συμφωνία περιέχουσα απαγόρευση των εξαγωγών.

27 Η καθής παρατηρεί, στη συνέχεια, ότι από το απόσπασμα του εμπορικού μητρώου που κατέθεσε η προσφεύγουσα στη δικογραφία προκύπτει ότι οι δραστηριότητές της συνίστανται στην κατασκευή και την εμπορία προϊόντων προερχομένων από μεταποίηση χάρτου, ξύλου και παντός είδους πλαστικών υλών, και ιδίως χαρτικών, ειδών γραφείου και σχολικών ειδών. Η καθής καταλήγει στο συμπέρασμα ότι στις εμπορικές δραστηριότητες της Herlitz περιλαμβάνεται, καταρχήν, το χονδρικό εμπόριο, δηλαδή η πραγματοποίηση πωλήσεων προς αγοραστές που δεν είναι τελικοί καταναλωτές, και ότι η Herlitz μπορεί να ασκεί τη δραστηριότητα αυτή και σε άλλα κράτη μέλη. Η καθής υποστηρίζει ότι, στο μέτρο που η ρήτρα απαγορεύσεως των εξαγωγών περιόρισε την ελευθερία της προσφεύγουσας να δράσει υπό συνθήκες ανταγωνισμού, δεν έχει σημασία το αν και σε ποιο βαθμό η Herlitz πράγματι άσκησε αυτή τη δραστηριότητα ή αν είχε την πρόθεση να την ασκήσει.

28 Η καθής αναγνωρίζει μεν ότι, υπό ορισμένες περιστάσεις, είναι ίσως ακριβές ότι η Herlitz δεν δρα ως χονδρέμπορος και πωλεί απευθείας προς τους τελικούς καταναλωτές, θεωρεί όμως ότι αυτό δεν συμβαίνει στην περίπτωση των παραδόσεων που πραγματοποιεί προς τα πολυκαταστήματα και τα καταστήματα αυτοεξυπηρετήσεως. Στην περίπτωση αυτή, οι πωλήσεις προς τους τελικούς καταναλωτές δεν πραγματοποιούνται επ'ονόματι και για λογαριασμό της Herlitz αλλά επ'ονόματι και για λογαριασμό των πολυκαταστημάτων και των καταστημάτων αυτοεξυπηρετήσεως, τα οποία, ως εκ τούτου, είναι τα ίδια αγοραστές των εν λόγω προϊόντων. Συνεπώς, κατά την Επιτροπή, η Herlitz όντως εμπορεύεται είδη Parker και ασκεί τυπική δραστηριότητα χονδρεμπόρου πραγματοποιώντας πωλήσεις προς τα πολυκαταστήματα και τα καταστήματα αυτοεξυπηρετήσεως.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

29 Πρέπει να υπενθυμιστεί, προκαταρκτικώς, ότι, στην υπό κρίση περίπτωση, είναι δεδομένο ότι η προσφεύγουσα συνήψε το 1986 με τη Herlitz συμφωνία περιλαμβάνουσα ρήτρα απαγορεύσεως των εξαγωγών. Όμως, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι «η ρήτρα απαγορεύσεως των εξαγωγών, από την ίδια της τη φύση, αποτελεί περιορισμό του ανταγωνισμού, ανεξαρτήτως του αν έχει υιοθετηθεί με την πρωτοβουλία του προμηθευτή ή του πελάτη του, δεδομένου ότι ο συμφωνηθείς από τους συμβαλλομένους σκοπός είναι η προσπάθεια απομονώσεως τμήματος της αγοράς» (βλ. προαναφερθείσα απόφαση του Δικαστηρίου Miller κατά Επιτροπής, σκέψη 7, και, τελευταία, τη

λεγομένη απόφαση «χαρτοπολλτού» του Δικαστηρίου, της 31ης Μαρτίου 1993, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 και C-125/85 έως C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. I-1307, σκέψη 176).

- 30 Όσον αφορά τον ισχυρισμό, τον οποίο προβάλλει η Herlitz προκειμένου να αποφύγει την εφαρμογή της απαγορεύσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ότι τα ενεχόμενα μέρη δεν είχαν συμφέρον στην ύπαρξη της επίδικης ρήτηρας, το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι η ύπαρξη της ρήτηρας απαγορεύσεως των εξαγωγών στην επίδικη συμφωνία παρουσίαζε για την Parker το πλεονέκτημα ότι περιόριζε στο γερμανικό έδαφος τη διανομή των προϊόντων της στο πλαίσιο του συστήματος εμπορίας που εφάρμοζε η Herlitz. Δεδομένου ότι οι ρήτρες πρέπει να ερμηνεύονται λαμβανομένων υπόψη των συμφερόντων και των προθέσεων όλων των συμβαλλομένων μερών, επιβάλλεται, στην υπό κρίση περίπτωση, η διαπίστωση ότι η ρήτρα απαγορεύσεως των εξαγωγών όχι μόνον δεν ήταν περιττή αλλά αποτελούσε σημαντικό στοιχείο των υποχρεώσεων που είχαν αναλάβει αμοιβαίως τα δύο συμβαλλόμενα μέρη. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν είναι απαραίτητο να εξεταστούν τα αποδεικτικά στοιχεία που επικαλείται η προσφεύγουσα σχετικά με τη φύση και την έκταση της εμπορικής της δραστηριότητας.
- 31 Εξάλλου, ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι η συμπεριφορά της δεν επηρέασε το ενδοκοινοτικό εμπόριο, καθόσον η όλη σειρά προϊόντων που εμπορεύεται και στην οποία περιλαμβάνονται και τα προϊόντα Parker ενδιαφέρει μόνο μια περιορισμένη πελατεία στα μη γερμανόφωνα κράτη μέλη, διαψεύδεται από το γεγονός, το οποίο αναγνώρισε και η ίδια η προσφεύγουσα, ότι πραγματοποίησε τέτοιες εξαγωγές προς τη Γαλλία.
- 32 Πρέπει να προστεθεί ότι το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, το οποίο αναφέρεται στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, χρήζει διασταλτικής ερμηνείας και πρέπει να εκληφθεί ως αναφερόμενο σε κάθε μορφή οικονομικής δραστηριότητας. Πράγματι, το άρθρο αυτό αφορά τόσο τον τομέα της παραγωγής όσο και τους τομείς της διανομής και της παροχής υπηρεσιών, όπως άλλωστε προκύπτει σαφώς από την περιγραφή των διαφόρων μορφών συμπράξεως που απαγορεύονται δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 1, στοιχεία β', γ' και δ'.

- 33 Στην υπό κρίση περίπτωση, η Herlitz δεν μπορεί να αρνηθεί ότι ασκούσε οικονομική δραστηριότητα, καθόσον εισήγε και πωλούσε προϊόντα Parker. Συνεπώς, εμπορευόταν τόσο προϊόντα τα οποία κατασκεύαζε η ίδια όσο και προϊόντα κατασκευαζόμενα από άλλους παραγωγούς. Το γεγονός ότι η δραστηριότητα της Herlitz συνίστατο, εν μέρει, στη διαμόρφωση και τον εφοδιασμό των χώρων που είχαν τεθεί στη διάθεσή της για την πώληση ειδών γραφείου και, εν μέρει, στην πραγματοποίηση λιανικών πωλήσεων δεν αναιρεί το ότι πρόκειται για οικονομική δραστηριότητα η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης.
- 34 Εν πάση περιπτώσει, επιχειρήματα αντλούμενα από την τωρινή κατάσταση, έστω και αν αποδειχθούν ακριβή, δεν επαρκούν για να αποδείξουν ότι οι ρήτρες απαγορεύσεως των εξαγωγών δεν είναι ικανές να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών. Πράγματι, η κατάσταση αυτή μπορεί να μεταβάλλεται από το ένα έτος στο άλλο, αναλόγως των μεταβολών στους όρους ή στη σύνθεση της αγοράς τόσο εντός της κοινής αγοράς στο σύνολό της όσο και στις διάφορες εθνικές αγορές (βλ. προαναφερθείσα απόφαση Miller κατά Επιτροπής, σκέψη 14).

Όσον αφορά την εφαρμογή της επίδικης ρήτρας

— Συνοπτική έκθεση των κυρίων επιχειρημάτων των διαδίκων

- 35 Η προσφεύγουσα υπενθυμίζει, καταρχάς, ότι η επίδικη ρήτρα παρουσίαζε γι' αυτήν τόσο μικρό ενδιαφέρον ώστε απλώς τη δέχθηκε, χωρίς να της αποδώσει ιδιαίτερη σημασία.
- 36 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, στη συνέχεια, ότι χρησιμοποίησε τη ρήτρα ως πρόσχημα για να δικαιολογήσει με εύσημο τρόπο την άρνησή της να παράδωσει εμπορεύματα στη Viho, πράγμα το οποίο προσφέρθηκε, κατά το στάδιο

της υποβολής του υπομνήματος απαντήσεως, να αποδείξει με τη μαρτυρία υπαλλήλου της, ονόματι Α. Αναγνωρίζει ότι η απάντηση υπήρξε αναμφισβήτητα ανόητη, δεδομένου ότι οιοσδήποτε, ακόμα και με ελάχιστη πείρα, μπορούσε εύκολα να αντιληφθεί την πρόθεση που υπέκρυπτε η αίτηση της Viho, ήτοι να συγκεντρώσει στοιχεία προς στήριξη της καταγγελίας της.

- 37 Όσον αφορά την Parker, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, προφανώς, τα αρμόδια όργανα της Parker ούτε θέλησαν ούτε επέβαλαν να περιληφθεί στη συμφωνία η ρήτρα απαγορεύσεως των εξαγωγών, την ύπαρξη της οποίας έμαθαν, κατά την προσφεύγουσα, με την κίνηση της διαδικασίας που κατέληξε στην άσκηση της υπό κρίση προσφυγής. Στη συνέχεια, κατά την προσφεύγουσα, οι συμβαλλόμενοι συμφώνησαν αμοιβαίως να θεωρήσουν άκυρη τη ρήτρα αυτή.
- 38 Η Επιτροπή θεωρεί ότι το γεγονός και μόνο ότι η Herlitz επικαλέστηκε την απαγόρευση των εξαγωγών αρκεί για να καταδειχθεί η σημασία που η προσφεύγουσα απέδιδε στη ρήτρα και να επιβεβαιωθεί το ότι την εφάρμοσε στην πράξη. Η καθής θεωρεί ότι η άρνηση της Herlitz να παραδώσει εμπορεύματα στη Viho, ακόμα και αν υποτεθεί ότι πήγαζε στην πραγματικότητα από την αντίρρηση της Herlitz να εφοδιάζει χονδρεμπόρους, μπορούσε να δικαιολογηθεί διαφορετικά και όχι με αναφορά στη ρήτρα απαγορεύσεως των εξαγωγών.
- 39 Η Επιτροπή θεωρεί, εξάλλου, ότι δεν έχουν σημασία οι περιστάσεις υπό τις οποίες η επίδικη ρήτρα περιελήφθη στη συμφωνία. Θεωρεί, επίσης, αλυσιτελές το επιχείρημα ότι η ρήτρα αυτή δεν παρήγαγε κανένα αποτέλεσμα, καθόσον ούτε εφαρμόστηκε ούτε τέθηκε ζήτημα εφαρμογής της. Η καθής υπενθυμίζει ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, το γεγονός ότι οι εξαγωγές ουδέποτε παρεμποδίστηκαν δεν αρκεί για να εξαιρεθεί μια σαφής απαγόρευση των εξαγωγών από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης (απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1984, 86/82, Hasselblad κατά Επιτροπής, Συλλογή 1984, σ. 883, σκέψη 46). Επιπλέον, η Επιτροπή παρατηρεί ότι η Herlitz δεν αμφισβητεί ότι η ρήτρα απαγορεύσεως των εξαγωγών εφαρμόστηκε τουλάχιστον έναντι της Viho.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 40 Παρατηρείται, καταρχάς, ότι το γεγονός ότι μια ρήτρα απαγορεύσεως των εξαγωγών, η οποία από την ίδια της τη φύση αποτελεί περιορισμό τους ανταγωνισμού, δεν εφαρμόστηκε από τον διανομέα που την είχε προσυπογράψει δεν αποδεικνύει ότι η ρήτρα αυτή παρέμεινε χωρίς αποτέλεσμα, δεδομένου ότι, κατά την προαναφερθείσα απόφαση Miller κατά Επιτροπής (σκέψη 7), η ύπαρξη της μπορεί να δημιουργήσει ένα «επιφανειακό και ψυχολογικό» κλίμα που συμβάλλει στην κατάρτιση της αγοράς και ότι, ως εκ τούτου, το γεγονός ότι μια ρήτρα που έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού δεν εφαρμόστηκε από τους συμβαλλομένους δεν αρκεί για να εξαιρεθεί η εν λόγω ρήτρα από την απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης (βλ. τις προαναφερθείσες αποφάσεις Hasselblad κατά Επιτροπής, σκέψη 46, και, ως πλέον πρόσφατη, την Ahlström Osakeyhtiö κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 175).
- 41 Το Πρωτοδικείο παρατηρεί, εξάλλου, ότι η δήλωση της προσφεύγουσας ότι, κατά την υπάλληλό της Α., χρησιμοποίησε τη ρήτρα απλώς «ως το απλούστερο μέσο ευγενικής αρνήσεως» δεν μπορεί να γίνει δεκτό, καθόσον μόνο κατά το στάδιο της υποβολής του υπομνήματος απαντήσεως η προσφεύγουσα προσφέρθηκε να αποδείξει, με τη μαρτυρία της Α., το γεγονός αυτό, χωρίς να αιτιολογήσει την καθυστερημένη πρόταση αυτού του αποδεικτικού μέσου, σύμφωνα με το άρθρο 48, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας.
- 42 Πρέπει, εξάλλου, να παρατηρηθεί ότι η Herlitz δικαιολόγησε όντως την άρνησή της να παραδώσει εμπορεύματα στη Viho επικαλούμενη την επίδικη διάταξη, πράγμα το οποίο αποδεικνύει επαρκώς κατά νόμον ότι η προσφεύγουσα επικαλέστηκε το έγκυρον αυτής της ρήτρας προς στήριξη της αρνήσεώς της, χωρίς να ενδιαφέρουν εν προκειμένω τα κίνητρα που οδήγησαν την υπάλληλό της να προβεί στη σχετική ενέργεια. Συνεπώς, παρέλκει η εξέταση της Α. ως μάρτυρος, την οποία προτείνει η Herlitz.
- 43 Από το σύνολο των ανωτέρω σκέψεων προκύπτει ότι ο λόγος ακυρώσεως που συνίσταται στην παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης είναι απορριπτικός.

Επί του λόγου ακυρώσεως που συνίσταται στην παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού αριθ. 17

- 44 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι δεν επεδίωκε κανένα ιδιαίτερο σκοπό με τη ρήτρα αυτή και ότι ουδόλως είχε την πρόθεση να παρεμποδίσει τυχόν παράλληλες εισαγωγές.
- 45 Το Πρωτοδικείο θεωρεί, καταρχάς, ότι ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι η επίδικη ρήτρα περιελήφθη στη σύμβαση χωρίς ιδιαίτερο σκοπό είναι αλυσιτελής. Πράγματι, για να μπορεί μια παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης να θεωρηθεί ως διαπραχθείσα εκ προθέσεως, δεν είναι απαραίτητο να είχε η επιχείρηση συναίσθηση του ότι παραβιάζει απαγόρευση θεσπιζόμενη από τους κανόνες αυτούς αλλά αρκεί να τελούσε εν γνώσει του ότι η συμπεριφορά που της προσάπτεται είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού (βλ. την απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Νοεμβρίου 1983, 96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, IAZ κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3369, σκέψη 45).
- 46 Το Πρωτοδικείο παρατηρεί, στη συνέχεια, ότι, στην υπό κρίση περίπτωση, η Herlitz δεν μπορούσε, ενόψει των σαφών και μη διφορούμενων όρων της επίδικης ρήτρας, να παρερμηνεύσει το περιεχόμενό της. Η προσφεύγουσα, έχουσα επίγνωση του ότι η επίδικη ρήτρα είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό, αν όχι την απαγόρευση των εξαγωγών και αποσκοπούσε, ως εκ τούτου, στη στεγανοποίηση της αγοράς, πρέπει να θεωρηθεί ότι ενήργησε εκ προθέσεως.
- 47 Το Πρωτοδικείο θεωρεί, εξάλλου, ότι το επιβληθέν πρόστιμο ήταν το προσήκον ενόψει της διαπιστωθείσας παραβάσεως.
- 48 Συνεπώς, και χωρίς να είναι αναγκαίο να εξεταστούν τα αποδεικτικά στοιχεία που επικαλείται η προσφεύγουσα, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Επειδή η προσφεύγουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πρώτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.**
- 2) Καταδικάζει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.**

Schintgen

García-Valdecasas

Kirschner

Vesterdorf

Bellamy

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 14 Ιουλίου 1994.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

R. Schintgen